

Perseidenuitbarsting 1996. Groot succes voor “Varsseveld op Safari”

Post Varsseveld op Safari Deel I. “Kuifje gaat niet”

Het was enkele dagen ervoor al duidelijk. Een depressie van gigantische omvang zou heel Europa van Noord Italië tot Zuid Finland en van de Oceaan tot in Polen in zijn greep hebben rond het Perseidenmaximum. De kansen voor waarnemingen in eigen land leken wel heel erg klein.

Zelfs post Varsseveld, meestal wars van activiteiten die samenhangen met snelle auto's, internetlawaai en overdoses weerinformatie, had een noodplan in de kast liggen. Bij helder weer op binnen normale proporties te bereiken afstanden zouden drie auto's met in totaal vier chauffeurs beschikbaar zijn; een ervan de vaste vrachtbus en daarbij twee extra personenwagens. Voldoende vervoerscapaciteit voor dertien waarnemers, hun materialen en alle instrumentarium (drie camerabatterijen met opstellingen, video apparatuur en spectrograaf). Alle Varsseveld waarnemers uit de week van het maximum werden ruim een week van tevoren over de mogelijke uitwijkactie naar het buitenland ingelicht.

Collega posten hanteren meestal de terminologie “crash actie” voor dit soort activiteiten. In onze ogen heeft deze naam een te negatieve klank. Varsseveld gaat “op safari”. Het verschil zit in een uitgebreidere mate van planning, het van tevoren vaststellen van de mogelijkheden en kansen en verder het concentreren van alle energie op het eigenlijke doel : Het waarnemen, waarbij een verplaatsing van mensen en apparatuur als een hinderlijke noodzakelijkheid wordt ervaren. Deze dient in betrekkelijke luxe te geschieden. Post Varsseveld geeft hierbij meestal de voorkeur aan het vliegtuig. Voor zomeracties kan vervoer over de weg onder bepaalde omstandigheden mogelijk zijn.

Figuur 1 : Varsseveld, zondagmiddag 11 augustus 1996. De kogel is door de kerk. Hans Betlem en Piet van Mil plannen de route. Olga van Mil en Jeffrey Landlust denken mee. Foto Kees Roos

Post Varsseveld op Safari deel 2. “kuifje gaat wel”

Deze omstandigheden leken op die denkwaardige elfde augustus 1996 zeker niet voorhanden. Heel Europa zuchtte onder een dik wolkendek. Uitwijkmogelijkheden voor helder weer wisselden met het uur en bestreken onder andere de bestemmingen Bretagne, Zuid-Oost Engeland, Noord Duitsland en Polen.

Niet bepaald omstandigheden die ons enthousiasmeren. De collega's te Biddinghuizen hadden op zaterdagavond 10 augustus de hoop eigenlijk al opgegeven en overwogen een last minute boeking van vliegtickets naar Mediterane streken.

Op 11 augustus om 0h MEZT werd Vera Pijls verjaardag ingeleid, niet wetend van wat ons de volgende 24 uur te wachten stond.

Opmerkelijk vroeg op de 11e telefoon van team Biddinghuizen. Het zou helder zijn in Duitsland en de omgeving van Berlijn zou goede kansen voor een geslaagde actie bieden.

De kaarten raadplegend concludeerden wij, dat deze afstand eigenlijk al verder was dan wat voor een dag als wenselijk werd ervaren. Maar na vier nachten zonder waarnemingen zat de club op scherp en, nog belangrijker, was perfect uitgerust.

Rond het middaguur werd besloten met de collega's uit Biddinghuizen te gok te wagen waarbij wij in contact zouden blijven met de tweede mobiele DMS observatiewagen en het KNMI.

Om half één vertrok Piet van Mil vanuit Nieuwerkerk, voorzien van een complete kampeeruitrusting en een tentenkamp voor minimaal dertien personen. Omstreeks 14 uur weer contact met de Biddinghuizers. Inmiddels was

Figuur 2 : Het tijdelijke waarnemingsterrein "Bad Nenndorf" wordt opgezet.

het al duidelijk geworden, dat het een dubbeltje op zijn kant zou worden. Berlijn zat aan de grens van het slecht weer gebied en de Poolse grens zou, met een aantal deelnemers met slechts EU identiteitspapieren en een schat aan kostbare apparatuur aan boord, een absolute blokkade vormen.

Om 14 uur werden de kaarten voor de laatste maal doorgenomen. Team Varsseveld had de bus beladen met alle benodigde apparatuur, stretchers, proviand en een compleet tentenkamp. Varsseveld kon op safari.

Via Winterswijk, Vreden en Rheine werd in een uurtje de snelweg Osnabrück-Hannover-Magdeburg-Berlijn bereikt. Het convoi zou bij elkaar blijven, de bus voorop. Hierin *Guus Docters van Leeuwen* en *Hans Betlem*, die bij toerbeurt chauffeurden en *Petrina van Tongeren*. *Piet van Mil* volgde met *Olga van Mil*, *Fieke Mol*, *Vera Pijl* en *Merel Ooms*. Het mini convoi werd gesloten door *Kees Roos* met *Jeffrey Landlust*, *Iris Ooms*, *Hans Klück* en *Ingrid Goudsmit*.

De weersomstandigheden leken steeds gunstiger te worden naarmate we oostwaarts reden. Flinke opklaringen werden afgewisseld door onweersachtige luchten. GSM contact met team Biddinghuizen, inmiddels aan de dis in Gronau, maakte ons niet geruster op de afloop. Berlijn was inmiddels bewolkt en die bewolking naderde ook de

Poolse grens. Desondanks besloot ook Biddinghuizen het erop te wagen. Actie "Desperado" was gestart. Ter hoogte van Osnabrück een korte ontmoeting met de collega's en onderweg veelvuldig GSM contact om elkaars posities in de peiling te houden. Echt relevante weersinformatie kwam echter alleen binnen via de Duitse weerberichten op Van Mils autoradio, en die berichten maakten ons niet vrolijker.

Omstreeks half tien in de avond viel het doek voor deel 1 van de expeditie toen we tot op ongeveer 50 km van Berlijn genaderd waren. Heel Duitsland zat inmiddels in de wolken.

Post Varsseveld op Safari. Deel 3. **"Veni - non vidi - returni"**

Einde oefening. Depressieve gevoelens. Behoeftte aan een goede maaltijd. Gesloten wegrestaurants. De thuisbasis lijkt ongelooflijk ver weg. Regen. Overnachtingsmogelijkheden ?

Echter, vrouwe fortuna zou nog een ongelooflijk aantal verrassingen voor het Varsseveldse "dream team" in petto hebben. Leest U verder hoe een ongelooflijke samenloop van omstandigheden alsmede een ferme dosis geluk zou gaan zorgen voor een happy end en een actie die met stip in de geschiedenis van DMS bijgeschreven mag worden.

Omstreeks tien uur treffen we team Varsseveld aan in Schopdorf, waar zowaar nog een wegrestaurant open is. Besloten wordt om eerst maar eens tijd in te ruimen voor een goede maaltijd. Daar krijgen we per GSM door, dat ook onze collega's het hebben opgegeven. Zij zouden andere sterren gaan bewonderen in Berlijn. Uw team Varsseveld besluit uiteen te gaan. De drie wagens zouden afzonderlijk terugrijden naar Varsseveld waarbij de chauffeurs zo nodig een overnachting zouden regelen. Varsseveld werd ingeseind : Omstreeks 3 uur in de nacht komen mogelijk één of twee wagens binnen.

We volgen verder het relaas van de materiaalbus, waarin naast schrijver dezes *Guus Docters van Leeuwen* en *Petrina van Tongeren*. Ondanks de mislukte actie redelijk gehumeurd terug op weg. Een goede maaltijd doet wonderen.

Post Varsseveld op Safari. Deel 4. **"the meteor survey continues"**

Rond half twaalf GSM contact met dhr. Boonstra in Buinen. Hij heeft een opklaring en vraagt om video richtpunten. Vanuit de omgeving van Magdeburg laten wij hem weten, dat er geen meteorwaarnemers in Nederland actief zouden zijn. Ook Jaap van het Leven komt helder en duidelijk binnen. "Het is helder en ik ga de camera's

open zetten". Elke vorm van actie lijkt voor ons echter uitgesloten. Tien waarnemers zoeven voor ons uit en wij hebben alle materialen aan boord.

Kwart voor twaalf. Tijd voor een bakje koffie en chauffeurs wisselen. Inmiddels breken hier en daar wat sterretjes door. Opklaringen? Een -1 valt links naar de horizon. De eerste koffietent wordt gemist omdat in Duitsland afslagen op veel plaatsen bestaan uit niet meer dan een gat in een rij dranghekken. Jammer, dan de volgende maar. Hoe cruciaal zou deze beslissing worden voor het verdere verloop van ons avontuur... We zaten inmiddels zo'n 20 km oostelijk van Hannover.

Volgende koffietent. Vrijwel verlaten. Koffie tappen. Het is één minuut voor twaalf...

Even mijmeren bij een heerlijk bakje koffie over al die meteoren die we zouden missen. Om meteen weer in de werkelijkheid te landen. Jeffrey dendert binnen.... "Zie je wel, ze zijn hier. Ik herkende meteen dat busje met die rare rode sticker". Dan verschijnen meer bekende gezichten. "Ik heb er al vijf gezien.... Kees Roos zit even te slapen in de auto.... Er staan hier een paar grote bulldozers en zandhopen en daar zitten we achter... Het wordt steeds helderder.... Kunnen we gaan waarnemen..."

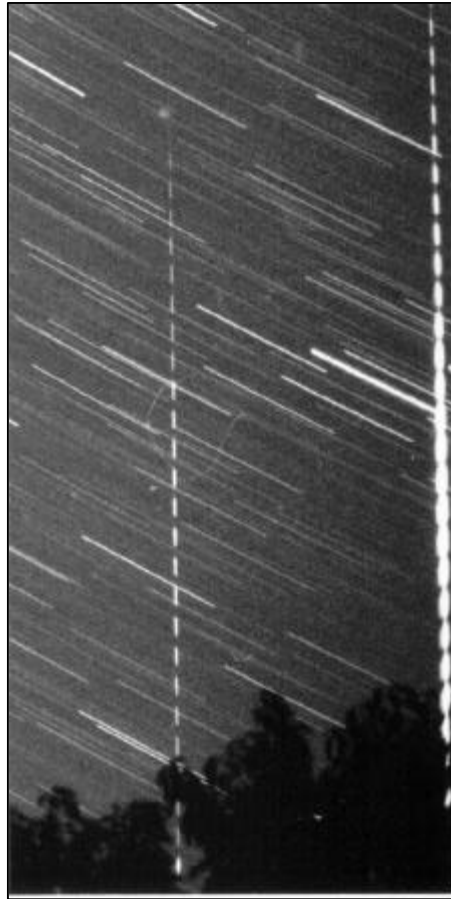
Ja, dat kan eigenlijk wel. Er is toevallig net een materialenbus met stretchers, cameras, generator en GPS ed. langs gekomen. Als we besluiten om maar eens achter die bulldozers te gaan kijken biept de GSM.

"Ja hallo, met Olga hier... we staan 20 km voorbij Hannover bij een tankstation en het is hier glashelder.. Kun je met het busje hierheen komen...".

Hmm, ja, dat kan wel.

"..O ja, Olga, de anderen zijn hier ook... Zoeken jullie op de kaart een geschikte afslag naar een klein dorpje en blijf op je plaats. We komen eraan".

Even Kees Roos in zijn auto zoeken. "Wakker worden, start de tank... we gaan de macht grijpen..."

Figuur 3 : Twee heldere Perseïden, éénmaal -5 en éénmaal -2 op 12 augustus 1996 om resp. 1h28m28s UT en 1h34m30s UT. Beide meteoren zijn simultaan met Jaap van 't Leven in Bosschenhoofd.

20 minuten later is Uw dream team weer bij elkaar. Varsseveld wordt onderweg afgebeld. Ga maar slapen, we gaan waarnemen...

Als we de aangegeven parkeerplaats oprijden zien we bekende silhouetten. Snel overleg. Kaarten op het autodak onder de natriumpit. Een 0 zoekt door de Zwaan...het is half één...

Tien minuten later afslag 38. Richting Bad Nenndorf. Zijweggetje. Alleen voor landbouwvoertuigen. Ander weggetje. Uitzichtpunt. Mmm, dat lijkt wel wat. 100 meter verder een weilandje. Stop. Handrem.

Het is inmiddels tegen één uur.

Snel worden stretchers uitgeladen. De Honda generator wordt opgestart. Kabels worden uitgerold. Alsof we in Varsseveld zitten en niet 700 wegkilometers achter de rug hebben worden de

kijkgebieden verdeeld. De klok wordt aangesloten en gelijk gezet. De Zeiss spektrograaf op de Poolster.

Omstreeks 23h15m UT beginnen de eerste waarnemingen. Er zijn veel meteoren zichtbaar maar een dikke alto cumulus bank bederft nog een flink stuk uitzicht. We hebben geleerd van de alfa Monocerotiden. Permanent worden bewolgingspercentages ingesproken. Vele tientallen meteoren zoeven door de wolken en in grote opklaringen. Het westen en zuiden zijn kraakhelder...

Piet van Mil heeft de klok genomen en lepelt routineus de tijden op. Het is zijn eerste meteorennacht en draait ondanks de 700 autokilometers voor 100% mee. Ook Kees Roos en schrijver dezes zien de buit binnen handbereik en gaan niet slapen.

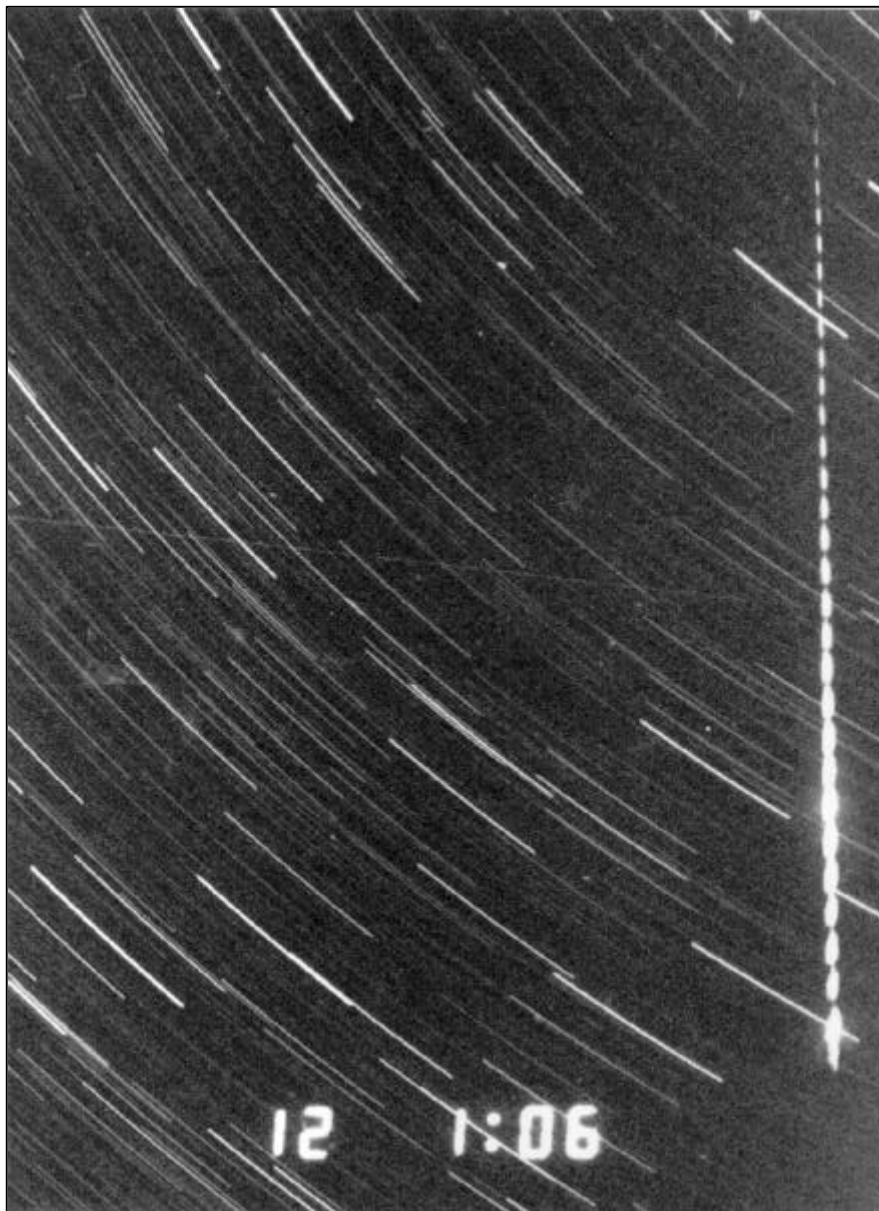
De pluk blijkt behoorlijk hardnekkig. Het lijkt erop, dat het in ongeveer 20 minuten helemaal helder zal zijn.

De opmerking naar Guus "zullen we dan toch maar" wordt meteen begrepen. Achter de bus staan we even later de metalen zuilen van de camerabatterijen in elkaar te zetten. Merel springt bij. Gelukkig waren voor vertrek de films ingespoeld en de command backs 70 geprogrammeerd. Om 0h18m UT springen de sluiters van 14 Canon T-70 camera's open. Even de collega's in Berlijn bellen of ze nog langszij kunnen komen voor simultaanondersteuning. Helaas.. het toestel staat daar uitgeschakeld...

Vuurbollenfiësta

Het enthousiasme van team Varsseveld kent geen grenzen. Alles staat in de lucht. De hemel is glashelder en er lijkt flink verhoogde activiteit te zijn. Er vallen veel heldere meteoren. De eerste fotografische treffers zijn binnen een paar minuten een feit. Nu eindelijk even de eigen stretcher in stelling brengen.

Beng... Een hardhandige ontmoeting met de Zeiss spektrograaf. Die plaat zal wel even een beetje bewogen zijn. Geeft niet, als er maar een spectrum

Figuur 4 : Eén van de grote klappers van 12 augustus 1996. Deze -6 Perseïde verscheen om 1h17m42s UT in de Draak. Opname met Canon FD f/1.8-50 mm.

op komt... Veel, veel meteoren. Dit is genieten. Veel helderen erbij. -2'en en -3'en. 1h04m11s UT. Een -10 knalt door de Lier. Nalichtend spoor van een paar minuten, langzaam verwaaiend. Afsluiting van een gedenkwaardige verjaardag voor Vera, die hem vol in het gezichtsveld kreeg. Enkele minuten later een -6 in de Zuidervis en direct erna een -8 in de Draak zo'n 30 graden links van de Poolster. Jammer, net buiten de spektrograaf. Even de camera's controleren. Alle T-70's lopen perfect. Spectrograaf inspecteren. Geen problemen. Hé... die stond toch

op de Poolster. Nu wijst hij gladjes naar de Draak, ongeveer daar waar net die -8 uiteen spatte. O ja, die botsing... Vrouwe Fortuna was kennelijk met ons meegereisd. Weer een -8, nu in de Lier. Een -5 door Pegasus. Een -4 in het zenit. Ik geef even wat eigen indrukken. Het gejoel op het veld moet tot in Berlijn te horen zijn. Dit is vuurwerk ! Regelmatig worden de drempelvelden geteld en de dictafoons gecontroleerd. Honderden en honderden meteoren worden ingesproken. De actieoproepen zijn goed doorgenomen. De leraar krijgt echter wel zijn tijd-

Euforie onder UFO-logen.

Hannover, Maandag. Van onze verslaggever.

In een weiland nabij Bad Nenndorf is de afgelopen nacht een grascirkel ontstaan. Graancirkels, die veroorzaakt worden door boven of in het graan landende buitenaardse ruimteschepen, zijn al langer bekend. Het is echter de eerste maal, dat een dergelijk fenomeen nu ook in gras wordt waargenomen. Omwonenden hebben in de nacht geluiden gehoord en er zijn merkwaardige rode lichtjes gezien. De bezoekers spraken een buitenlandse taal en zijn voor zonsopkomst weer verdwenen. Er zijn sporen van beschaving in het weiland gevonden. Zorgvuldige zoekacties hebben een M-6 vleugelmoer, een oplaadbare penlight batterij en wat papiertjes, mogelijk wissels van chocolade van het merk "Mars" opgeleverd. De politie heeft de zaak nog in onderzoek.

stippen voor de camera's door. De GSM biept niet. Mogelijk zijn we de enigen ter wereld die het spektakel waarnemen...

Heel langzaam lijkt de activiteit iets af te nemen hoewel nog veel, heel veel meteoren zichtbaar zijn. De eerste schemeringsverschijnselen. Orion komt omhoog. Venus staat te branden. Smalle maansikkel. Perseïden in een blauwer wordende hemel. Om 2h30m UT besloten we de waarnemingen officieel te stoppen. Een enkeling besluit de slaapzak even voor een kwartiertje dicht te ritsen. Piet en Kees knappen een uiltje in de auto's.

Bloemen, ontvangstcomitee, koninklijke onderscheidingen.

Dream-team Varsseveld keert terug...

Teneinde de bus evenwichtig te beladen en enige weg te vinden in de inmiddels ontstane ravage wordt de volledige inventaris op een groot grondzeil uitgelegd. Pakken en laden. Langzaam vult de bus zich weer. Krentenbollen en een enkel broodje. Er is geen behoefte aan het opzetten van het ten-

Figuur 5 : 12 Augustus 1996 2h08m40s UT. -4 Perseïde in de Ram. Opname vanuit Bad Nenndorf met Canon FD f/1.8-50 mm

tenkamp. Varsseveld is twee en een half uur rijden en de weg is op dit uur van de nacht nog extreem rustig. Rond half zes wordt de terugtocht aanvaard. Zonsopkomst. Ochtendmist over de velden. Muziekje. Sfeertje. Tegen negen uur wordt Varsseveld bereikt. Koffie en ontbijtkoek. De bedden wachten. We zijn een kleine 20 uur van huis geweest. Maar het Perseïdenmaximum 1996 hebben we binnen...

De after actie

Natuurlijk is er het reguliere maximum nog. De nacht 12/13 augustus wilden we natuurlijk ook niet missen. Vijf uur opstaan. Geen ontbijt maar tijd voor de warme maaltijd. Taco's. Dat gaat er inmiddels best in. Na het eten de bus verder uitladen en de opstellingen van de camera's weer in de wei opbouwen. Ook de andere materialen worden geïnspecteerd en gereed gemaakt voor het vervolg.

Helaas wilde het weer ook op 12 augustus nog steeds niet meewerken. Dan maar de waarnemingen uitwerken. De grote eettafel werd uitgewerktafel en zo rond middernacht konden de eerste gegevens de computer in. Nog steeds regen buiten. Nog even werd een Safari-actie naar Bretagne overwogen. Zo rond half vier zag het er nog steeds niet uit dat het verder zou opklaren. De waarnemingen van het maximum zaten verwerkt in de map. Het artikel voor de DMS web site kon de volgende dag aangemaakt worden.

Tot slot

Hoewel het Biddinghuizen team uiteindelijk de show miste, kunnen we toch van een buitengewoon geslaagde actie spreken. Uiteindelijk werd het initiatief voor de actie daar genomen. Wel is duidelijk gebleken, dat een dergelijke actie alleen bij een goede coördinatie en voorbereiding, bij grondige begelei-

ding vanuit het KNMI en met gelijk gestelde doelen een kans van slagen heeft.

Verder lijkt het wenselijk om de verschillende teams bij elkaar te houden en de wagens van 27 MC apparatuur of portofoons uit te rusten. Het van tevoren vaststellen van een maximum af te leggen afstand, en je daar met *alle* deelnemende teams ook aan houden zal een must moeten zijn. Steeds maar de grenzen gaande de weg doorschuiven (nog maar 150 km erbij...) is niet alleen een levensgevaarlijke onderneming maar maakt uiteindelijk ook de verhouding inspanning/resultaat bijzonder twijfelachtig.

Dat de actie uiteindelijk een enorm succes is geworden is dan ook voor een belangrijk deel te danken aan vrouwe Fortuna die ons op het juiste moment een handje hielp. En dankzij de geweldige inspanningen van ons team, dat niet alleen op het juiste moment precies wist wat te doen stond, maar waar je ook op de moeilijke momenten als alles fout lijkt te gaan op kunt terugvallen. Een echt "dream-team" maakt het ook waar bij tegenslag...